

מסורת הש"ס

(6) ערכין כג. (7) [לקמן נג. כ"מ ק"י. (8) [שם י"א]. (9) [באבות נתיבות פ"ג]. (10) [ג"ל כ"ב ת"ה]. (11) [ד"ה י"א].

תורה אור השלם

1. וכי יגז שור את איש או את אשה ונתק קולו יקלל השור ולא יאכל את קשרו ובעל השור נקי. שבת כא כח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אין בו ודאי' הריהם לא קנסו. וכי מטי' לקמן דף מה פ"ג ד"ה ל"א.

מוסף רש"י

שור האצטרדין. מנחם והר"ב א"ש ופ"ק ה"א לה' (נ"ו. פ"ג. א"ז נדקקו לנכסי יתומין. למוכרין. אלא א"כ רבית אוכלת בהן. ה"י מחרימין לשגור כובעין מטות כרית (נ"ד. כ"ג). משום מוצני. דל זמן שיהיה גובה תפוסה מותא משלם ויהי ספקא דדיהו (נ"ט).

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

למ.

עין משפט
גר מצוה

משום דכיוי ליה ממון שאין לו תובעיה. אי אמרת ליהו דעניי מאן אתי תבע ליה לדינא אי תבע ליה עני אי"ל לעני אמר יהיננא ליה: **ב"ר** שור של חרש שנגח לשור של פקח פטור. **ב"ר** מפרש דאין מעמידין אפוטרופוס לתם מעמידין אפוטרופוס לשור היחומים להיות במקום הנעלים לקיים והועד צנעלו' ונונים הנק מנכסי הקרקע של יתומים אבל מס דגנייתו מגופו הוא והוא מטלטלין אין מעמידין אפוטרופוס לך כדלמרינן בפ"ק (דף ד'): שור כפף מלמא שאין צ"ד נוקקין אלף לנכסיה שיש להם אחריות ואוקימנא ביתמי. ואיכא דאמר טעמא משום דפלגא נוקא קנסא ויתמי לאו בני קנסא נינהו וקשיא לי אי"כ מאי לגבות מגופו דנקט ועוד לקמן בשמעין (נ"ד) אמרינן כמועד למ"ד לך תמות במקומה עומדת אינה נגבית מן היחומים מהאי טעמא ואי טעמא משום קנסא הוא כמועד מי הו קנסא הו לאו בחוקת שימור קיימי: **ומעידין בהן בפני אפוטרופוס.** וקס"ד השתא דהאי מעידין בהם דקאמר למגבי ח"ג תמות וקשיא רישא לקיסא ולאחר שלשה עדיות נעשה מועד ומשלים י"ש מעלייה: **שור לפטורו.** דקסבר רשות משנה. מועד שילא מרשות זה וכנס ליד בעלים אחרים הרשות משנה את דין העדאמו: **שור פלגא פטור.** שמוחה לנגיחות ומלמדין אותו לך: **ג"כ** אין מעמידין אפוטרופוס לשור מס של תשו' להיות אפוטרופוס במקום בעלים לקיים והועד צנעלו ונגבה ח"י נוקו מגופו: **כפי קאמר.** שור של חרש שטעה וקטן שנגחו והוחקו נגחתינן מעמידין להם אפוטרופוס ולא לגבות ח"ג אלף לשייה מועד דכי הדר נגח משלם מעלייה: אין נוקקין. צ"ד לנכסי יתומין לגבות מהן ללוס ואפילו שטר שכתיב אביהם כדמפרש טעמא כמס' ערכין (כ"ג) דיחמי לאו בני מעבד מזה נינהו אלף טור עד דגדלי ומפקי ליה וגבי והתם מוחבינן ליה כמה מיוצב' ושנייהו בשטר שיש בו רבית: **אלף אס כן רבים אוכלם** כ"ג. שלוח אביהן מנכרי ברבית דחיישינן להפסד שלהן ומוכרינן בית דין מנכסיהן ופורעין אותו חוב: **משום מוצני.** שכל זמן שלא חזרה לה כמנהג יחונת משלסה: **דיינא הוא.** ולא קאמר דנוקקין לנכסי יתומים:

שלא יהא חוטא נשכר. והא דמשמע בפ"ק דכתובות (דף י"א. וס) דלית ליה לרצח האי טעמא גבי גזירת שנתגירה פחותה מנת ג' שנים דמשמע ליה לרצח שאם יכולה למחות כשהגדילה לא היה לה קנס לא דמי דהתם הוא דמן הדין אין לה קנס כלל ומשום שלא יהא חוטא נשכר לא אמר דניתן לה הואיל ומן הדין אין לה אלף הכא דמן הדין יש לה אלף משום דכעיה למקמי קנרס הוא דמשום שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא ובפרק אלו נעזוב (כתובות דף לו:) אית ליה שלא יהא חוטא נשכר כנת דמאל שבייה משום דמוקמינן לה אקדושתא: **אין מעמידין אפוטרופוס** א"תם לגבות כגופו. תימה מאי טעם דאין מעמידין דאין לומר משום דאין צ"ד מוקקין אלף לנכסיה שיש להן אחריות כדאיפא בפ"ק (דף ד'): גבי שור כפף ואוקמינן ביתמי דלא דמי כלל דהתם מיירי בהיקו כתיי האכ ומשום דמטלטלי דיחמי לא משתעבדי לנ"כ ואין לומר נמי דהיינו טעם משום דפלגא נוקא קנסא ויתמי לאו בני קנסא נינהו דלמ"ד פלגא נוקא ממונא מאי איכא למימר ועוד אפילו כמועד למ"ד לך תמות במקומה עומדת אינו גובה ח"ג של צד תמות * ואע"ג דהתם לאו קנסא אלף דינא וגם אין לומר משום דאיהו גופיה כי מוק פטור דפגיעתו רעה ממוט לא כ"ש וכמועד עבדי רבנן תקנה מפני חיקון העולם דכשהלכו צעליו למדינת הים יחינן ליה דין חרש ואע"ג דלא שייך האי טעמא וגם אין לומר משום דמשלם מגופו חשו חכמים שלא יפקיד שורי שהוא דבר מקיים אבל כמועד דמשלם מכל דבר לא חשו דהא לר' ישמעאל צ"ח הוא ויכול לפלוקיה צווח וי"ל דהטעם הוא כיון דחס רחמנא על חסם שלא ישלם י"ש הלך לגבי יתמי חשו עלייהו וכן מי שהלכו צעליו למדינת הים כיון שאין להם בעלים גמורים אלף ע"י מקנת צ"ד כעמדת אפוטרופוס אקילו ביה רבנן וכן המועד נמי כד תמות אין מעמידין

שלא יהא חוטא נשכר ונתבייה לעניי אמר רב מרי משום דהו ממון שאין לו תובעיה: **ב"ר** שור של פקח שנגח שור של חרש שוטא וקטן חייב ושל חרש שוטא וקטן שנגח שור של פקח פטור ישור של חרש שוטא וקטן שנגח בית דין מעמידין להן אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס נתפקה החרש נשתפה השוטה והגדיל הקטן חור לתמותו דברי ר"מ רבי יוסי אומר יהרי הוא בחוקתו ישור האצטרדין אינו חייב מיתה שנאמר וכי יגז ולא שיגחיהו: **ג"כ** הא גופא קשיא אמרת שור של חרש שוטא וקטן שנגח שור של פקח פטור אלמא אין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אימא סיפא שור של חרש שוטא וקטן שנגח ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין להם בפני אפוטרופוס אלמא מעמידין להם אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אמר רבא הכי קתני ואם הוחקו נגחתינן מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס ומשוינן להו מועד דכי הדר נגח לשלם מעלייה מעליית מאן רבי יוחנן אמר מעליית יתומין רבי יוסי בר חנינא אמר המעליית אפוטרופוס ומי א"ר יוחנן הכי והאמר רב יהודה אמר רב אסי יאין נוקקין לנכסי יתומין אלא א"כ רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית יאו לכתובת אשה משום מוצני איפוך רבי יוחנן אמר מעליית אפוטרופוסין רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומין אמר רבא משום דקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן משותיה ליה לרבי יוסי בר חנינא טועה והא רבי יוסי בר חנינא דדיינא הוא ונחית לעומקיה דדינא אלא לעולם לא תיפוך ומויק שאני רבי יוחנן אמר מעליית יתומים דאי אמרת מעליית אפוטרופוס מוכני

כ א מ"י פ"ו מהלכות
כ"מ הלכה ג קמג עשין
ס טו"ש"ע ח"מ פ"י טו
ספ"ק ה'
כ"א ב מ"י ש"ס הלכה ג:
כ"ב ג מ"י ש"ס הלכה ו:
כ"ג ד מ"י ש"ס הלכה ה
ועיין בהשגות ובמ"מ
וכ"י הלכה ח:
כ"ד ה מ"י ש"ס הלכה ד:
כ"ה ו ד מ"י פ"י"ב מה"ל
מ"ה ו"ה הלכה ג
ס"מ עשין ד' טו"ש"ע ח"מ
וכ"י ספ"ק ה':

אפוטרופוס כיון דחס רחמנא עליה למ"ד לך תמות במקומה עומדת שאם אין השור שור ח"י נוקו אין משלם אלף מגופו: **אלמא** מעמידין אפוטרופוס. וא"ת וימא דרישא כגון שלא היה אפוטרופוס כשעת נגיחה וי"ל דהא מילתא דפשיטא היא: **ואם** הוחקו נגחתינן. אין לפרש שנגחו שלש מעייתא היא: **א"ל** דהינחא אי ליעודי תורא צעין אלף אי ליעודי גזרל צעין לא אייעדי דזבאותה דשאלו בחוקת מס דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחקו נגחתינן ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלש פעמים ברשות אפוטרופוס: **ור"ב** יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נוקקין משום דחיישינן לררי כדמפרש רב הוא ברביה דרבי יהושע בפרק גט פשוט (נ"ג דף קנ"ד. וס) והתם פסקינן הלכתא כותמיה והכא לא שייך טעמא דלררי ורבא דהכי נמי מפ' טעמא בפ' שום היחומים (ערכין דף כג. וס) משום שזכר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הו דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר' יוחנן קאמר בכל ענין אין נוקקין בין צמלוה הבאה מחמת עממה ומשום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ויתומים בשלל בפני בעל דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא (לקמן דף ק"ב). גבי (חמיה דרבי ירמיה ובין צמלוה הבאה מחמת אביהם ואפילו בשטר המקיים אין נוקקין משום שזכר וררי וא"ת אפריך משום ליה לר' יוסי בר חנינא אדרבי יוסי בר חנינא דלמחר בהגוזל בתרא (ס) גבי הא דלמחר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים או שהיו עדים מבקשים ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אלף צעין אמר לא וי"ל דשמא הוא ממדה קטנים להא: **דאי** אמרת מעליית אפוטרופוס טעניי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפוטרופוסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא פשע בשור האפוטרופוס ואפ"ה מפטרי ומה שהאפוטרופוס נשבע יתמי כדמשמע בהניקין (גיטין דף נ"ג. וס) היינו שלא עכב ללוס משלם אלף אין נשבעין שלא פשעו דלפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור צ"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מההיא דהמפקיד (נ"מ דף מ"ג. וס) דההוא תורא דלא ה"ל כפי ושיי וקאמר נימא לאפוטרופוס זיל שלים אמר אלא לנקרא מסרמיה משמע דאס פשע משלם והשתא קשה אהדדי ואורי' דודאי מחייב אפוטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי בין מינהו איני יתומים בין מינהו בית דין כדמפרש טעמא

פעימס ומעמידין אפוטרופוס שאם יגח רביעיית ישלם י"ש דהינחא אי ליעודי תורא צעין אלף אי ליעודי גזרל צעין לא אייעדי דזבאותה דשאלו בחוקת מס דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחקו נגחתינן ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלש פעמים ברשות אפוטרופוס: **ור"ב** יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נוקקין משום דחיישינן לררי כדמפרש רב הוא ברביה דרבי יהושע בפרק גט פשוט (נ"ג דף קנ"ד. וס) והתם פסקינן הלכתא כותמיה והכא לא שייך טעמא דלררי ורבא דהכי נמי מפ' טעמא בפ' שום היחומים (ערכין דף כג. וס) משום שזכר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הו דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר' יוחנן קאמר בכל ענין אין נוקקין בין צמלוה הבאה מחמת עממה ומשום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ויתומים בשלל בפני בעל דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא (לקמן דף ק"ב). גבי (חמיה דרבי ירמיה ובין צמלוה הבאה מחמת אביהם ואפילו בשטר המקיים אין נוקקין משום שזכר וררי וא"ת אפריך משום ליה לר' יוסי בר חנינא אדרבי יוסי בר חנינא דלמחר בהגוזל בתרא (ס) גבי הא דלמחר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים או שהיו עדים מבקשים ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אלף צעין אמר לא וי"ל דשמא הוא ממדה קטנים להא: **דאי** אמרת מעליית אפוטרופוס טעניי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפוטרופוסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא פשע בשור האפוטרופוס ואפ"ה מפטרי ומה שהאפוטרופוס נשבע יתמי כדמשמע בהניקין (גיטין דף נ"ג. וס) היינו שלא עכב ללוס משלם אלף אין נשבעין שלא פשעו דלפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור צ"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מההיא דהמפקיד (נ"מ דף מ"ג. וס) דההוא תורא דלא ה"ל כפי ושיי וקאמר נימא לאפוטרופוס זיל שלים אמר אלא לנקרא מסרמיה משמע דאס פשע משלם והשתא קשה אהדדי ואורי' דודאי מחייב אפוטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי בין מינהו איני יתומים בין מינהו בית דין כדמפרש טעמא